

Bram van Melle

Wás het maar komkommertijd

Het is zomer nu ik dit schrijf, maar migratie kent geen komkommertijd. Integendeel, in de arbeidsmigratiepraktijk is de zomer vaak de drukste periode. Er moet voor eigen collega's waargenomen worden, terwijl het werk zelf eerder toe dan afneemt: migrerende werknemers komen het liefst tijdens de zomer met hun gezinnen, om voor aanvang van het nieuwe schooljaar volledig gevestigd te zijn. Een keurig geplande overkomst dus. Hoe anders liggen de kaarten voor de nareizigers waarover in de politiek deze zomer zoveel te doen was, en is.

Op 7 juli 2023 viel het kabinet Rutte IV. Op veel terreinen (zoals arbeidsmigratie) leken de partijen er samen uit te komen, maar asiel, en vooral het VVD-plan om het aantal nareizende partners en minderjarige kinderen van erkende vluchtelingen te beperken, werd een breekpunt binnen de coalitie – nadat een eerder plan voor een quotum weer was ingetrokken. Op het moment dat het kabinet viel, stond de teller in 2023 op 4520 nareizende gezinsleden.¹ Het was dus maar zeer de vraag hoeveel 'winst' de VVD daadwerkelijk dacht te behalen met de voorgenomen maatregelen, maar het signaal naar de eigen achterban was in elk geval duidelijk. Vanaf dat moment was het vierde kabinet Rutte demissionair. Omdat het de partijen het niet eens werden – en uiteindelijk struikelden – over dit blijkbaar nogal controversiële onderwerp, zou men daarna enige terughoudendheid mogen verwachten op migratiegebied. Het weerhield Rutte er echter niet van om een week later met de Italiaanse premier Meloni en de voorzitter van de Europese Commissie Von der Leyen naar Tunis af te reizen, om daar namens 'Team Europa' de Tunesië-deal te sluiten met de autocratische president Saied.

De deal – eigenlijk slechts een intentieverklaring – past in de bestaande trend van externalisering en informalisering. Er is al veel geschreven over de overeenkomsten (en verschillen) met de eerdere, tevens fel bekritiseerde Turkije-deal uit 2016. De communis opinio lijkt hierbij te zijn dat de lat in deze deal nog lager wordt gelegd dan in de eerdere Turkije-deal. Er is weliswaar geld beschikbaar gesteld voor grensbewaking en het terugsturen van migranten, maar voor opvang, laat staan onderliggende oorzaken van de migratie, is geen aandacht.

Op zaterdag 20 augustus kopte NRC: 'Duitsland kritisch op Tunesië-deal'. Blijkbaar hadden maar liefst 13 lidstaten, aangevoerd door Duitsland, enkele dagen na het sluiten van de deal felle kritiek geuit op de totstandkoming ervan. Die breed gedeelde kritiek bleek uiteindelijk vooral te zien op het niet volgen van de juiste procedures. De Europese Commissie had te veel het voortouw genomen en de Europese Raad van regeringsleiders was niet of te weinig betrokken bij een aantal onderdelen van de deal. Dat stak.

De inhoudelijke kritiek van Duitsland, dat er in de deal nauwelijks wordt gesproken over democratie, rechtstaat en mensenrechten, werd niet breed gedeeld. Uit het gelekte diplomatieke bericht waaruit NRC citeerde, bleek dat alleen Luxemburg, Ierland en Denemarken die bezwaren deelden.

Zouden inmiddels meer lidstaten inhoudelijke bedenkingen hebben na de recente berichtgeving over de gedwongen collectieve uitzettingen door Tunesië (lees: het de woestijn in sturen richting Libië)? Is het sowieso niet vreemd dat we migratiedeals sluiten met een land waarvan zelfs onze staatssecretaris in 2021² betwijfelde of het nog wel als veilig land van herkomst kon worden aangemerkt? En tot op heden oordeelt de staatssecretaris dat het in ieder geval voor onder anderen LHBTI-ers, kritische journalisten en mensenrechtenactivisten geen veilig land is.³

Wás het maar eens komkommertijd.

1 Asielverzoeken en nareizigers; nationaliteit, geslacht en leeftijd (cbs.nl)

2 *Kamerstukken II 2021, 19637, nr. 2726.*

3 *Kamerstukken II 2023, 19637, nr. 3119.*